

PRÍHOVOR MINISTRA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MIROSLAVA LAJČÁKA

NA 16. ZASADNUTÍ KONFERENCIE RIADIACICH VOLEBNÝCH ORGÁNOV

„RIEŠENIE VOLEBNÝCH SPOROV“

*27. júna 2019
Bratislavský hrad*

*Vážená pani ministerka,
Vážený pán predseda Benátskej komisie,
Vážený pán predseda Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán,
Vážení hostia, milí priatelia,*

Teším sa, že Vás aj ja dnes môžem privítať v Bratislave.

Rok 2019 bol pre Slovenskú republiku naozaj „volebný“.

Za ostatných sedem mesiacov sa u nás konali komunálne voľby, dve kolá prezidentských volieb, voľby do Európskeho parlamentu a dopĺňujúce voľby do orgánov samosprávy obcí.

Aj preto sa chcem úprimne poďakovať Ministerstvu vnútra SR a Štátnej komisii pre voľby a kontrolu financovania politických strán, že v takomto náročnom roku priniesli do Bratislavy toto významné medzinárodné podujatie.

A je naozaj symbolické, že sa k témam organizácie volieb stretávate práve na Slovensku.

Slovenská transformácia z totalitného režimu na samostatný demokratický štát - *teda, dalo by sa povedať*: od neslobodného výberu k slobodnej voľbe - nebola jednoduchá a priamočiara.

Avšak fakt zmeny režimu. Nežnou revolúciou - ako aj fakt pokojného rozdelenia ČSFR a následných 26 rokov nadštandardnej spolupráce dvoch spriatelených štátov - je výnimočným príbehom.

Sloboda a rovné, spravodlivé voľby ako základ pre zdravie tejto novej demokracie, sa stali výsadou, ktorú si ľudia veľmi rýchlo osvojili a ktorú si nedajú vziať.

Aj po náročnom štarte samostatnosti na začiatku 90. rokov nasledujúci vývoj potvrdil jasný trend demokratickej transformácie.

Dnes je Slovensko úspešným štátom, členom Európskej únie, Rady Európy, OBSE či Severoatlantickej aliance.

Bolo by však mylné domnievať sa, že demokracia získaná je demokraciou navždy danou.

Naopak. Je krehká, má veľa nepriateľov a jej základné výdobytky treba chrániť.

Pretože sa na ne útočí z mnohých strán. Na voľby obzvlášť.

Zavádzaním a populistickou rétorikou - ale aj prepracovanými metódami s využitím moderných technických prostriedkov.

Dezinformácie, ľahostajnosť k pravde, neúcta k expertíze.

To všetko znova aktivizuje extrémne myšlienky a spochybňovanie demokratických inštitúcií.

Tieto neduhy súčasnej doby oslabujú princípy demokracie, ľudských práv a právneho štátu.

Preto je nesmierne dôležité, aby mali strážcov. Aby boli sledované, podporené a chránené funkčnými medzinárodnými inštitúciami.

Inštitúciami ako Rada Európy a jej Benátska komisia, ktorá zohrala kľúčovú úlohu pri zosúladzovaní ústavných textov krajín strednej a východnej Európy so základnými normami moderných demokracií.

Inštitúciami ako EÚ, ktorá je vystavaná na hodnotách slobody, demokracie a právneho štátu.

Inštitúciami ako OBSE a jeho Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva – ODIHR, ktorý po desaťročia poskytuje nezávislé odborné zhodnotenie volebných procesov a ponúka overené odporúčania pre skvalitnenie demokratického rámca a priebehu volieb.

Aj tu je očividná symbolika Vášho stretnutia práve v našom hlavnom meste práve v čase, keď Slovensko predsedá OBSE.

Dovoľte mi teda podeliť sa s Vami dnes o 3 odkazy, týkajúce sa priebehu a organizácie volieb, a to z hľadiska zahraničnej politiky a slovenských priorít v OBSE.

I. Začnem tým, že ako úradujúci predseda OBSE chcem veľmi úprimne a hlasno oceniť prácu ODIHR.

Expertíza, kompetentnosť, a predovšetkým autonómia a nezávislosť ODIHR je nespochybniteľná a má plnú podporu zo strany nášho predsedníctva.

Ľudia právom očakávajú garancie, že ich hlas nestratí hodnotu.

Že ich volebný akt sa nezmaže v komplexnosti procesu ale prejaví sa vo výsledku volieb.

Preto nie náhodou bolo jednou z prvých úloh OBSE monitorovanie volieb, identifikácia prípadných nedostatkov a následná ponuka asistencie.

Počas svojho dlhoročného pôsobenia vytvoril ODIHR exkluzívny know-how monitorovania celej komplexnosti volebného procesu - od financovania politických strán, mediálnych kampaní, registrácie voličov, výkonu volebného aktu, sčítavania hlasov, ale aj riešenie prípadných sporov.

Len v roku 2018 ODIHR v rôznej forme pozoroval volebné procesy v 16 krajinách, vypracoval 54 správ, do misií zapojil takmer 3 000 pozorovateľov z 53 účastníckych štátov.

Táto práca je neoceniteľná.

Pre kredibilitu volebného procesu. Pre dôveru občanov v štát a jeho volené orgány. Pre vitalitu demokracie.

S týmto vedomím sme aj v SR nedávno radi privítali volebnú hodnotiacu misiu ODIHR – expertov, ktorí pozorovaním a extenzívnymi kontaktmi so štátnymi inštitúciami, politickými stranami, médiami a občianskou spoločnosťou posúdili proces voľby prezidenta SR.

Významnú prácu však okrem ODIHR odvádzajú aj iné inštitúcie.

Preto je dôležité maximalizovať ich efekt, prostredníctvom vzájomnej spolupráce.

II. Ako môj druhý odkaz chcem preto dnes zdôrazniť význam medzi-inštitucionálnej spolupráce vo volebných procesoch

Teda význam vzájomného využívania expertíz, zdieľania skúseností, personálneho i materiálneho potenciálu.

Tak, aby medzinárodné inštitúcie prinášali maximálny úžitok pre členské resp. účastnícke štáty, ale aj za ich hranice.

V tejto súvislosti vnímam množstvo pozitívnych príkladov. Spomeniem najmä spoluprácu Benátskej komisie a ODIHR na pôde Rady pre demokratické voľby a v neposlednom rade aj medzi poslancami parlamentných zhromaždení – s cieľom podporovať spoločné európske hodnoty a princípy európskeho volebného dedičstva.

Výsledkom takejto spolupráce je koniec koncov aj táto dvojdná konferencia

Pozitívnym príkladom spolupráce je tiež prenesenie metodológie ODIHR na volebné pozorovateľské misie Európskej únie.

Tieto sú o niečo novšie či mladšie, a tak s cieľom vyhnúť sa duplicite sú vysielané práve do krajín mimo regiónu OBSE, predovšetkým do Afriky, Ázie a krajín strednej a južnej Ameriky.

Tieto misie plne nadviazali na know-how OBSE a ODIHR a sú príkladom toho, že spolu dokážeme pracovať lepšie a efektívnejšie.

Avšak aj tie najlepšie medzinárodné štandardy a najlepšie odporúčania tých najrenomovanejších odborníkov zostanú len kusom papiera, pokiaľ nebudú implementované.

III. Ako môj tretí a záverečný odkaz chcem preto zdôrazniť potrebu neustále pracovať, angažovať sa – kultivovať našu demokraciu

Aj tu platí, že zákony a štandardy nemôžu zostať na papieri, treba ich dôsledne uplatniť v praxi.

To si vyžaduje politickú vôľu a častokrát i odvahu.

Preto som rád, že sa dnes v Bratislave stretávajú nie len odborníci na teóriu – ale na prax i na riešenie sporov.

Tí, ktorí štandardy vytvárajú, ale aj tí, ktorí ich uvádzajú do života, posudzujú, interpretujú a kontrolujú.

Vaša práca na pôde medzinárodných i miestnych organizácií a nové impulzy, ktoré prinášate, sú nevyhnutné na prekonávanie výziev, ktorým čelia moderné demokracie.

A tých je naozaj veľa. Žijeme v čase, kedy sú našim občanom prezentované prekrútené, neživotaschopné a nebezpečné alternatívne ponuky spravovania.

Mnohé z nich sa snažia prepisovať históriu, ponúkajú falošné verzie udalostí a uzatvárajú pred svetom.

Namiesto odstraňovania hraníc a posledných prekážok v integrácii by chceli stavať ploty.

Ich protagonistom nezáleží na slobode jednotlivca, ľudských právach a práve slobodne si zvoliť svojich zástupcov.

Je preto nanajvýš urgentnou úlohou demokratických lídrov chrániť výdobytky roku 1989, ktorého 30. výročie si pripomíname.

Je našou povinnosťou udržať a prinavrátiť dôveru občanov v právny štát. V jeho nezávislé a fungujúce inštitúcie, tvorené procesom slobodných, spravodlivých a kredibilných volieb.

V tejto snahe musíme mať tie najvyššie nároky.

Aj preto sa na našom ministerstve veľmi aktívne snažíme diskutovať s mládežou o tom, na akých základných hodnotách stojí naša krajina a Rada Európy.

Aký význam majú slobodné voľby a inštitúcie – národné i medzinárodné – pre demokratické systémy.

Preto sa snažíme zdieľať naše skúsenosti z transformačných procesov a demokratizácie s partnermi všade tam, kde je záujem.

A preto tiež vysielame aj našich diplomatov na pozorovateľské misie ODIHR. Aby zbierali skúsenosti, ale tiež šíрили naše odhodlanie robiť svet lepším.

V tomto zápase sú Rada Európy a OBSE neoceniteľnými spojencami.

Ďakujem za pozornosť a želim Vám podnetnú diskusiu a úspešný priebeh konferencie.